

ARVID FOUGSTEDT DEN 1 JAN 1925

webbkatalog 4

Ur portföljen

Här följer WEBBKATALOG 4, ett första urval »Ur portföljen», där alla blad föreligger oinramade. Sedan teckningssamlandets tidigaste dagar är det ofta så samlingar har förvarats. Hanteringen av bladen och närheten till materialet har varit en viktig del av upplevelsen, en intim läsning av konst som står den bokliga nära.

Föreliggande urval består av 12 verk, flera med bokliga associationer. Trevlig läsning, och välkommen att uppleva konst och böcker i butiken i Aspudden!

Innehåll

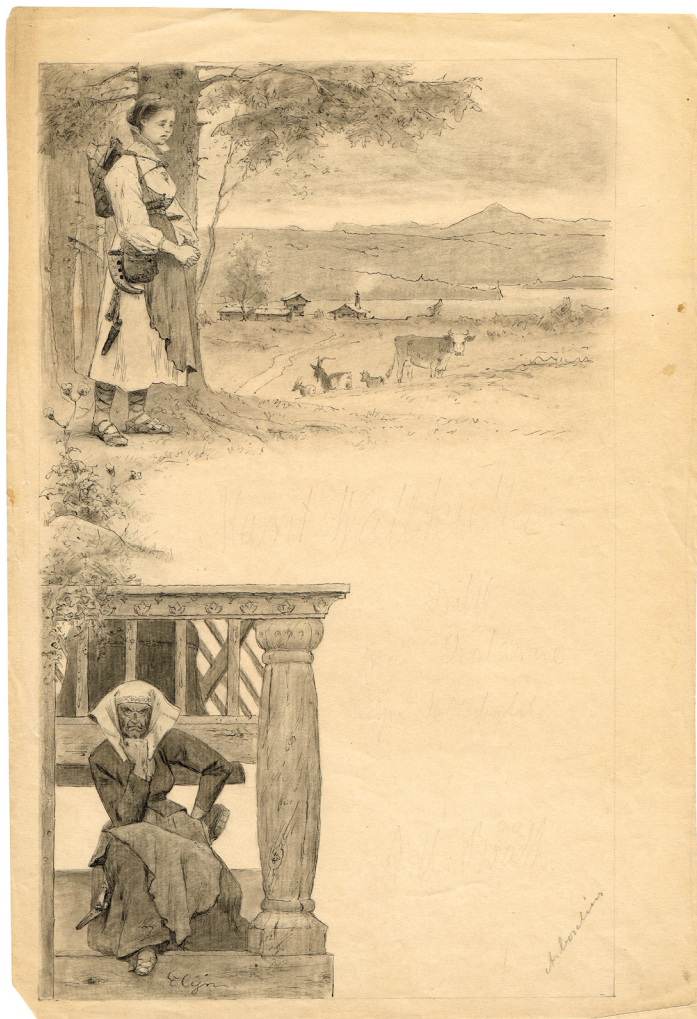
OLOF ARBORELIUS
YNGVE BERG
ARVID FOUGSTEDT
P G VON HEIDEKEN
OLLE HJORTZBERG
CARL JOHANSSON
BERTIL LYBECK
PAUL LARSSON PALM
JOHAN TOBIAS SERGEL
JOSEPH MAGNUS STÄCK
AXEL TALLBERG
CARL WAHLBOM

Marit Vallkulla
Skiss till ›Bellmans skugga›
Gerda och Erik lyssnar på radio
Sommarlandskap med fors
Vinjett: ›Svenska hem i ord och bilder›
Gävle vid ån (1888)
Självporträtt
Stockholmsvy (1898)
Mantelklädd manskgestalt
Båt- och fisketillbehör på Capri
Tornruin i Godesberg am Rhein
Wilhelm Tell (?)

Lorenz B. Hatt | KONSTHANDEL
HÄGERSTENSVÄGEN 141, 126 48 HÄGERSTEN (ASPUDDEN)
WWW.HATT.SE | INFO@HATT.SE

STOCKHOLM 2017

1. OLOF ARBORELIUS

(1842–1915)

Marit Vallkulla.

Två bilder i blyerts och tusch samt en inledande textinitial. På två blad (38,5 × 25 cm). Båda bladen signerade, det ena i bild, det andra i tomma nedre högra hörnet. Ngt nötta kanter med enstaka marginalriss- och revor samt små hörnförluster.

◄ Ambitiösa illustrationsförlagor för en bok av A. U. Bååth med ämne från häxprocessernas dagar, *Marit Vallkulla. Dikt från Dalarna på 1600-talet*, utgiven 1887 på Norstedts förlag.

Endast den största av bilderna, som egentligen sammanfogar två motiv, kom till användning och fyller titelsidan. (Marit Vallkulla stående i ett skogsbryn i förgrunden med kor, stugor och berg i bakgrunden; trollkvinnan »Elijn» sittande på en förstukvist i fornnordisk stil.) Initialen »B» inleder den tryckta texten på s. 1, men utan den anslutande vinjetten i vår teckning, som föreställer Marit Vallkulla sittande på en stock vaktande sina kor.

I Göteborgs universitetsbibliotek finns tre brev från Arborelius till Bååth, daterade 14 maj–5 augusti 1887, och som berör uppdraget. I det första tackar Arborelius för den hedrande uppgiften och begär instruktioner, i det sista diskuterar han detaljer inklusive vinjetten och den versala bokstaven. Där frågar han även om det går bra att han avbildar Marit i vallkulleträkten från Floda, som han anser vara stiligare än den från Leksand.

Elin benämns »löfjerska», dvs. trollkvinna eller signerska. Ett urval av kapitelrubrikerna ger en aning om berättelsens obönhörliga gång från idyll till ett dystert slut: Marit på myren, På fåbodstället, I Leksands Noret, I kyrkan, Löfjerskan Elijn, Marit berättar, I Leksands prostgård, Marits möte med Elijn, På vakt mot Ljotan, Marit förtäljer sin blåkullafärd, Inför fogden, I Stockholm, På slottet, Inför den kongliga kommissionen, Marits död.

Landskaps- och folklivsmålaren Olof Arborelius var född i Orsa och uppmuntrades på konstnärnsbanan av Höckert, som besökte Dalarna 1858. Även efter studier i Stockholm och studieresor utomlands odlade han i hög grad motiv från hembygden, gärna med etnografiska inslag, och räknas tillsammans med just Höckert till Dalarnas konstnärliga upptäckare.

2. YNGVE BERG

(1887–1963)

Skiss till »Bellmans skugga».

Lavering på fint ljusgrått papper med råkanter runt om. Signerad: »Yngve». 24,2 × 19 cm. Spår av montering i hörnen på baksidan, som även innehåller några streck till ytterligare en skiss på samma tema.

☞ Illustrationsstudie till »Bellmans skugga», Bo Bergmans fina dikt tillägnad den 1940 bortgångne Albert Engström:

Bellmans skugga

Jag såg hans skugga, sorgsen och förlägen,
en natt i Yxsmedsgränd vid månens flor,
och skuggan följde mig en bit på vägen
och frågade, var Albert Engström bor.
Han bor i folkets hjärta, sade jag,
som du och några till, det är ej många,
men evigt stå i dionysisk ånga
din Fredmans och hans kolings anletsdrag.

Dikten återfinns på s. 20 i Bergmans *Stockholmsdikter* (1947), med en variant av denna bild på motstående sida. I både teckningen och den publicerade bilden återges troget Yxsmedsgränd i Gamla stan.

3. ARVID FOUGSTEDT

(1888–1949)

*Gerda och Erik lyssnar på radio.
(Premiärdagen.)*

Akvarell. Signerad och daterad:
»Arvid Fougstedt / Den 1 jan 1925».
25 × 35,5 cm.

PROVENIENS: Konstnärens kvarlåtenskap. | Konstakademien (till 2016).

LITTERATUR: Lena Johannesson:
Fougstedts. Familjen och sakligheten
(2016), avbildad helsida s. 234.

¶ Interiör från den välkända »gröna soffan» i det fougstedtska hemmet på Heleneborgsgatan på Södermalm. I talrika bilder från 1920-talet återger Arvid konstnär- och författarvänner på besök, men ännu oftare familjen – sonen Erik och hustrun Gerda. Eriks randiga tröja i denna och många andra bilder måste ha varit antingen Eriks egen favorit, eller Arvids.

Den här bilden får sitt särskilda intresse genom att det är en historisk händelse som dokumenteras, den första svenska radioutsändningen.

Försökssändningar med radio hade påbörjats på några ställen i Sverige under 1920-talet, och just den 1 januari 1925 startade Radiotjänst sina sändningar. Premiärdagen började med en högmässa från Jacobs kyrka följt av en festkonsert och en dramatisk uppläsning. Dagen avslutades med nyheter från TT och en väderleksrapport från SMHI.

4. PEHR GUSTAF VON HEIDEKEN
(1781–1864)

Sommarlandskap med fors.

Olja på omonterad duk. Osignerad, intygad a tergo av Gustaf Jaensson. 21 × 18 cm.

¶ Landskapsmålaren Pehr Gustaf von Heideken studerade landskapsmåleri för C. J. Fahlcrantz, blev 1825 Konstakademiens resepensionär och vistades 1825–29 i Tyskland, Frankrike och Italien.

Heideken hörde till de tidigaste svenskar att måla friluftsstudier *en plein air*. Här föreligger inte något sydländskt landskap, utan ett kärvat nordiskt, med dramatik i såväl himmel som fors, det anspråkslösa formatet till trots.

5. OLLE HJORTZBERG

(1872–1959)

Vinjett för »Svenska hem i ord och bilder».

Förlaga för omslagsvinjett. Tusch och akvarell. Monogramsignerad och daterad i bilden: »OH 1923». På ett stort blad, 38,7 × 28,3 cm. Med några noteringar i blyerts, bl. a. markeras att vinjettens bredd med titeltext skall vara 145 mm. 1 600 KR

☞ *Svenska hem i ord och bilder* utgavs 1913–1955 med omkring ett nummer per månad, under många år med olika omslagsvinjetter av Olle Hjortzberg. Däribland denna, som användes i flera år. Olle Hjortzbergs eget östermalms hem på Bragevägen 2 i Lärkstaden beskrivs i nr 7, 1919, s. 13–19.

SVENSKA HEM
I ORD OCH BILDER

145 m/m

SVENSKA HEM
I ORD OCH BILDER

145 m/m

1923

Stockholm
B. Lundström

6. CARL JOHANSSON

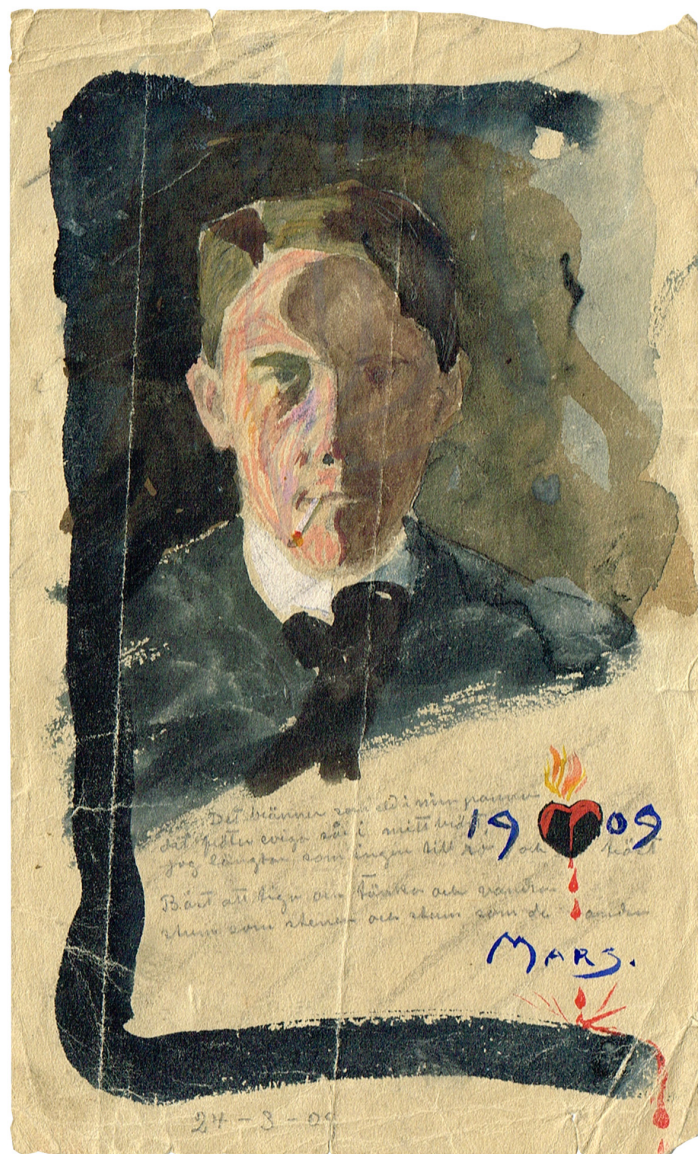
(1863–1944)

Gävle vid ån (1888).

Blyerts. Signerad: »Carl Johansson» och daterad »Gefle -88 / Gevle». 12,5 × 21,8 cm.
Spår av ett lodrätt veck i bildens vänstra del.

4 000 KR

☞ Landskapsmålaren Carl Johansson, bördig från Härnösand, var den yngste att 1885 underteckna Opponenternas skrivelse till Konstakademien. Inte sällan målade han norrländska motiv. Han var en ytterst skicklig tecknare i blyerts, som synes i denna anspråkslösa men rika bild av bebyggelsen vid Gävleån, faktiskt ett litet smycke i teckningsväg.

7. BERTIL LYBECK

(1887–1945)

Självporträtt.

Akvarell och krita. Osignerad, daterad 24 mars 1909. 16,5 × 10 cm. Veckad och nött, några kantriss och spår av två lodräta veck, ojämna kanter.

PROVENIENS: Bertil Lybecks partner, Florence (Lo) Winbergh, som stämplade en del av Lybecks konstnärliga kvarlåtenskap a tergo, dock inte denna bild utan framförallt vissa illustrationsoriginal. 2 500 KR

☞ Nedanför porträttet och bilden av ett blödande hjärta återfinns en sorgsen liten dikt i blyerts:

Det bränner som eld i min panna
det fräter eviga sår i mitt bröst.
Jag längtar som ingen till ro och tröst

Bäst att tiga och tänka och vandra
Stum som stenen och stum som de andra

Bertil Lybeck är här 21 år gammal. Ständigt motarbetad av sin far som ansåg konstnärsbanan vara ett värdelöst yrke hade han ändå lyckats få studera några år i England vid Camberwell School of Arts and Crafts. Förevändningen var att han skulle bli något som var nästintill respektabelt och matnyttigt, nämligen reklamtecknare.

Men det var målare han ville bli, och 1909 var året då han begav sig till Paris för fortsatta studier. Där kom han att stanna i många år, ett viktigt inslag i det svenska sällskapslivet och knuten till Maison Watteau. I Paris träffade han bl. a. Siri Derkert 1913, med vilken han senare fick barnen Liv och Sara. Han fann också med tiden sin roll som konstnär, inte som målare utan som en av sin tids främsta och mest belasta svenska illustratörer, med verk som Boccaccios *Decameron* (1918–22), Strindbergs *Giftas* (1928), Nils Holgerssons *underbara resa* (1931) och Törneros' *Sommar-Odyssé* (1932).

8. PAUL LARSSON PALM

(1876-1899)

Stockholmsvy.

Teckning i blyerts och tusch. 19,7 × 32 cm. Signerad: »Paul Larsson - 1898» samt med påskriften »Eft. nat.» (efter naturen). Monterad på ett större papper. 2 600 KR

Utsikten är troligen tagen från det ännu delvis obebyggda Östermalm, tidigare

känt som Ladugårdslandet. Vyn spänner mellan Katarina kyrkas kupol till vänster och telefontornet på Malmskillnadsgatan till höger; det hade invigts 1887 och var alltså en nyhet värd att dokumentera. Däremellan finns flera oidentifierade skorstenar samt bl. a. Storkyrkans och Tyska kyrkans torn.

Paul Larsson var son av snickaren Per Larsson och Sofia Palm, och antog 1896 sin mors efternamn och kallade sig Palm. Han var elev vid Konstakademien 1893-98, deltog i Axel Tallbergs etsningskurs 1895-96 och gick bort 1899 vid endast 22 års ålder. Bilder av hans hand är naturligt nog mycket sällsynta.

9. JOHAN TOBIAS SERGEL
(1740–1814)

Mantelklädd mansgestalt.

Summarisk skiss i rödkrita. 21 × 15 cm. Osignerad.

PROVENIENS: Gunilla Sergel (1927–2008) i äktenskapet med arkitekt Sten Samuelson, därefter i gåva till arkitektkompanjonen Åke Olssons familj.

Jfr Ragnar Josephson, *Sergels fantasi*, 1 (1956), s. 59, 83 för några tekniskt snarlika skisser.

10. JOSEPH MAGNUS STÄCK

(1812–1868)

Detaljbild av några båt- och fisketillbehör på Capri.

Akvarell. Egenhändig platsangivelse i akvarell, »Capri», samt förklaring till en av detaljerna i blyerts: »redskap att hala båtarne i land / tågen i taljorne – ej gula utan grå (misstag)». Påskrift eller signatur i nedre högra hörnet, »J. M. Stäck». Odaterad, men utförd sommaren 1844 eller 1845. 17,5 × 26 cm. Löst monterad på ett större blad (25 × 32 cm) med en senare marginalanteckning i blyerts »Utanför katalog» samt priset 400 kr.

☞ Skåningen Joseph Magnus Stäck, med italienskt påbrå och ett svenskt efternamn bildat av det italienska Stecchi, var elev till Carl Johan Fahlcrantz och ankom till Italien hösten 1843 för att studera. Rom och dess omgivningar var det självklara målet för en landskapsmålare under första hälften av 1800-talet. Hela kolonier av utländska målare var verksamma i staden, såväl fransmän som engelsmän, tyskar och skandinaver.

Vinterhalvåret tillbringade man som regel i Rom under träget ateljéarbete, på somrarna gjorde man långa utflykter både i stadens omgivningar – Campagnan – och till mer avlägsna resmål i landet för att samla studier att använda under vintermånadernas ateljéarbete, och för att kunna komponera italienska landskap efter hemkomsten till Sverige. Därför reste Stäck sommaren 1844 dels i Roms omgivningar, dels söderut till Neapel, Capri, Sorrento och Amalfi. Till Rom återkom han i slutet av oktober. »Min portfölj har, som de hederliga danskarne säga, under sommaren blifvit 'fruktsommelig'» skriver han i ett brev, och ger sig flitigt i kast med ateljéarbetet. I maj 1845 gjorde Stäck en ny resa söderut, bl. a. till Pompeji, och återkom till Rom den 2 september.

II. AXEL TALLBERG

(1860-1928)

Tornruin i Godesberg am Rhein.

Blyerts. Signerad: »Axel Tallberg / Godesberg 83». 33 × 23,5 cm. Monterad på ett ngt större blad med påskrift av konstnärsnamn och födelsedatum.

PROVENIENS: Teckningsalbum härrörande från familjen Hirsch (Nordiska Bokhandeln). 2 500 KR

☞ Axel Tallberg, som på 1890-talet skulle få så stor betydelse för svensk grafik med sin etsningsskola, lärde sig själv etsningskonsten utomlands i början av 1880-talet, då även denna teckning tillkom. Med sin svärta och intensitet påminner teckningen inte så litet om Tallbergs etsningarskonst – även motivvalet är typiskt.

Åren 1885–86 utförde Tallberg några etsningar med motiv från Godesberg, däribland ett par ruinbilder av vilka en påminner om vår teckning. Borgens metamorfos till ruin ska ha inträffat 1583 under Kölnkriget och ägde alltså rum precis 300 år före Tallbergs besök.

Våren 1886 utannonserade Nordin & Josephsons konsthandel vid Drottninggatan i Stockholm ett album med 20 etsningar av Tallberg i 50 exemplar. Innehållet var varierat och utöver »åtskilliga utsigter från Godesberg vid Rhen» ingick bl. a. motiv från Biskra, Kartagos ruiner och Hillersjö kyrka.

12. CARL WAHLBOM

(1810–1858)

Wilhelm Tell (?)

Akvarell. Signerad: »C Wahlbom». 24,3 × 16,4 cm. Nedre högra hörnet med minimal och obetydlig marginalskada, enstaka små lagerfläckar i bildens utkant, bladet lätt mörknat längs kanterna. Titeln är tentativ, en bräcklig slutsats av armborstet och det klippiga landskapet!

5000 KR

¶ Virtuositet och lätthet är kännetecknande för Carl Wahlbom, som lämnade Sverige 1838 för studier i Paris och Rom och började måla akvarell först sedan han kommit utomlands. Han utförde gärna historiska motiv med tidstypiska dräkter, bilder som var mycket uppskattade och fr. a. såldes i Paris. Karl Wählin hade besvär att finna några av Wahlboms akvareller för sin bok om konstnären (1901), och talar om en »till större delen räddningslöst skingrad konstnärlig alstring».

Den som förmådde Wahlbom att ta nästa steg i sin utveckling som konstnär var kollegan Olof Johan Södermark, också verksam i Paris vid denna tid. Då han såg Wahlboms akvareller skall han ha utbrustit: »Men för tusan d–r, hvarför gör herrn icke allt detta i olja?».

Under en tid arbetade Wahlbom med illustrationer till en ambitiös utgåva av Gustav II Adolfs historia, men projektets engelska förläggare drabbades av ekonomiska svårigheter och det hela gick om intet. Efter en tid i Stockholm som lärare vid Konstakademien sökte sig Wahlbom på nytt utomlands 1853. Han hoppades kunna förbättra sin hälsa, men dog slutligen i London vid 48 års ålder och ligger begravd i Woking.